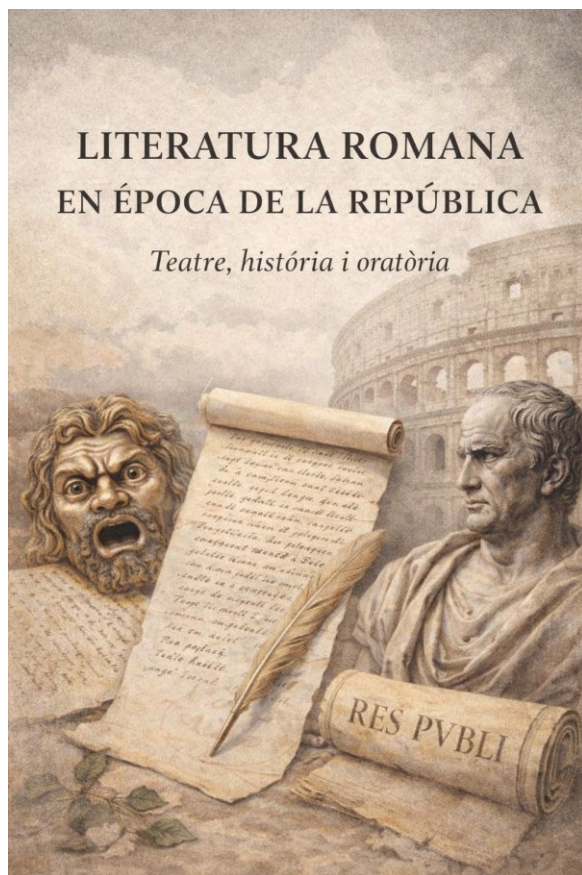

LA LITERATURA DURANT LA REPUBLICA

Plaute i Terenci

En temps de la República, la literatura romana neix al cor de la ciutat i de la vida pública. El teatre, la paraula política i el relat històric esdevenen instruments per pensar Roma, educar el ciutadà i transmetre els valors que sostenen la comunitat. A través de la comèdia de Plaute i Terenci, de l'oratòria de Ciceró i de la història exemplar de Tit Livi, la paraula construeix ciutat, llei i memòria. Escriure i parlar són, en aquest moment, una manera de fer República.

CONTINGUT

LITERATURA ROMANA	2
Des dels seus orígens fins la república	2
Cronologia	2
Context històric, social i literari	4
L'Origen del teatre romà	5
Els gèneres teatrals.....	6
Els autors teatrals de la República: Plaute i Terenci	6
Plaute	6
Plaute a escena: Mostellaria (L'ànima en pena)	7
Activitat	8
Terenci.....	9
Estructura i característiques de les obres	9
Diferències entre Plaute i Terenci	10
Qüestionari:	10
Solucions.....	13
L'ORATÒRIA AL FINAL DE LA REPÚBLICA.....	14
Context històric i social	14
Marcus Tullius Ciceró i l'oratòria	14
Els escrits de Ciceró	15
L'estructura de l'oratòria ciceroniana	15
La influència del model ciceronià.....	15
Qüestionari:	16
Solucions.....	18
PROSA HISTORIOGRÀFICA A LA REPÚBLICA	19
Tit Livi	19
Context històric i cultural	19
Tit Livi: vida i obra	19
Característiques de la historiografia de Tit Livi	19
Temes principals de Ab urbe condita	19
Importància i influència.....	20
Qüestionari.....	20
Solucions.....	22
SÍNTESI FINAL.....	23
LITERATURA ROMANA DURANT LA REPÚBLICA: RESUM.....	23
Poesia dramàtica: Plaute i Terenci.....	23
Oratòria: Ciceró	23
Prosa historiogràfica: Tit Livi	23
QÜESTIONARI FINAL	23
Solucionari	26

LITERATURA ROMANA

Des dels seus orígens fins la república

CRONOLOGIA

ANY	LITERATURA	ANY	FETS HISTÒRICS
MONARQUIA (753-509 aC.)			
segles VIII-IV aC.	Cants religiosos, funeraris i rituals, pregàries i inscripcions. La prosa d'aquesta època no tingué valor literari	753	fundació de Roma per Ròmul
		716-616	regnat dels tres reis sabins
		616-509	regnat dels tres reis etruscs
REPÚBLICA (509-31 aC.)			
		509	instauració de la República, un nou règim polític fonamentat en tres òrgans de govern: Senat, Magistratura i Assemblies
		494	secessió de la plebs. Creació dels <i>tribuns</i> de la plebs
451	Llei de les 12 taules, primer pas cap a la igualtat jurídica de patricis i plebeus. Una comissió de 10 persones codifica el dret consuetudinari		
		366	Els plebeus poden accedir al consolat
		343-290	Roma s'estén cap al nord (Etrúria) i cap al sud (Campània)
		282-272	Conquesta de la Magna Grècia. Roma domina tota Itàlia
240	Livi Andronic tradueix l' <i>Odissea</i> d'Homer en versos saturnis llatins. És l'inici de la literatura en llengua llatina		
270-204	Nevi escriu l'any 235 el poema <i>Bellum Punicum</i> . Naix l'èpica llatina	264-241	Primera guerra púnica
		219	Anníbal conquereix Sagunt
		218	Escipió desembarca en Empúries
		218-201	Segona guerra púnica
254-184	Plaute fou un dels grans comediògrafs del seu temps		
239-169	Enni escriu el poema èpic <i>Annales</i> i introdueix en la poesia llatina l'hexàmetre		
234-149	Cató, el primer prosista llatí, escriu tota la seua obra històrica, <i>Origenes</i> , en llatí	197	Divisió d'Hispania en dues províncies: Citerior i Ulterior
		149-146	Tercera guerra púnica. Destrucció de Cartago
		147-133	Destrucció de Numància. Hispania, província romana
190-159	Terenci escriu les seues comèdies; el seu teatre no assoleix la comicitat de Plaute		
180-105	En aquest període es produeix la decadència del teatre i de la poesia èpica, al mateix temps que augmenta la influència de la cultura grega. Destaca el poeta satíric Lucili	133-121	Els Gracs, tribuns de la plebs, reformes agràries
		111-105	Guerra contra Iugurta
106-43	Ciceró: polític, orador i jurista. Feu fracassar la conjuració de Catilina. És l'autor llatí anterior a Crist de qui es conserven més obres (textos filosòfics, tractats de retòrica i nombrosos discursos i epístoles)	88-79	Dictadura de Sula
		78	Mort de Sula
		73-71	Rebel·lió d'Espartac
		63	Consolat de Ciceró. Conjuració de Catilina
		60	Primer triumvirat: Pompeu, Cassus i Cèsar
100		58-51	Cèsar conquereix la Gàl·lia

	Naixement de Juli Cèsar: polític i historiador. És una de les figures excepcionals de la literatura llatina: <i>La guerra de les Gàl·lies (Bellum gallicum)</i>	49-45	Guerra civil Cèsar-Pompeu. Cèsar derrota Pompeu
		44	Assassinat de Cèsar
		43	Segon triumvirat: Marc Antoni, Lèpid i Octavi
87-54	Catul: primer autor important de la lírica llatina		
86-35	Salusti: creador de la història com gènere literari		
100-27?	Corneli Nepot: historiador		
70-19	Virgili (<i>Bucòliques, Geòrgiques, Eneida</i>)	32-27	Guerra civil Octavi-Marc Antoni. El segon és derrotat. Fi de la República
65-8	Horaci (<i>Odes, Epodes, Epístoles</i>)		
PRINCIPAT, IMPERI I DOMINAT (27 aC.-476 dC.)			
59 aC.-17 dC.	Titus Livi. En els 142 llibres que constitueixen la seua obra <i>Ab urbe condita</i> , reconstrueix la història de Roma	27	Octavi rep del Senat el títol de <i>Augustus</i> i <i>Princeps</i>
		22	Es divideix Hispània en 3 províncies: Tarraconense, Bètica i Lusitània
		19	Acaba la conquesta d'Hispània
		14	Mor August
43 aC.-18 dC.	Ovidi (<i>Metamorfosis, Fastos, Tristes, Pòntiques...</i>)		
4 aC.-65 d. C.	Sèneca: filòsof i autor de tragèdies	14-68	dinastia Júlia-Clàudia (Tiberi, Calígula, Claudi, Neró)
		64	incendi de Roma
10-70	Fedre (<i>Faules</i>)	68	Mor Neró
23-79	Plini el Vell (<i>Història natural</i>)	79	Erupció del Vesubi
30-95	Quintilià (<i>Institucions oratòries</i>)		
40-104	Marcial (<i>Epigrammes</i>)	69-96	dinastia Flàvia (Vespasià, Titus i Domicià)
61-113	Plini el Jove (<i>Epistolografia, Panegíric de Trajà</i>)		
55-120	Tàcit (<i>Annals, Històries, Germània</i>)		
54-138	Juvenal: poeta satíric		
75-160	Suetoni (<i>Vida dels 12 cèsars</i>)	96-192	dinastia antonina: Nerva, Trajà, Adrià, Antoní Pius, Marc Aureli i Còmode
		98-117	Amb les conquestes de Trajà, l'Imperi romà abasta la màxima extensió
		138-161	Antoní Pius acaba la fortificació del <i>limes</i> i reforça l'exèrcit amb tropes germàniques
150-230	Tertulià: primer representant de la literatura apologètica	193-235	dinastia severiana: Septimi Sever, Caracal·la, Macrí, Heliogàbal i Alexandre Sever
		212	Concessió de la plena ciutadania romana a tots els habitants lliures de l'Imperi
		235-284	anarquia militar: es succeeixen diferents emperadors
		284	Dioclecià reb el títol de <i>dominus</i> . Inici del Dominat. Sis províncies a Hispània: Bètica, Lusitània, Gallaecia, Cartaginense, Tarraconense i Mauritània Tingitana
		284-305	Dioclecià instaura la Tetrarquia
		313	publicació de l'edecte de Milà, amb què es proclama la llibertat de culte
		324-337	Constantí el Gran, únic emperador

330-400	Amià Marcelí: historiador	330	Bizanci adopta el nom de Constantinoble i es converteix en la capital cristiana de l'Imperi. Roma, capital pagana
		395	Mor Teodosi. L'imperi es divideix entre els seus dos fills
364-378	Eutropi (<i>Breviarium ab Urbe Condita</i>)		
348-410	Prudenci (<i>Peristephanon</i>)		
340-420	Sant Jeròni (traducció de la Bíblia: <i>Vulgata</i>)	409	invasió bàrbara d'Hispania
		410	Invasió i saqueig de Roma
		415	els visigots envaeixen la Tarraconense
354-430	Sant Agustí, Pare de l'església llatina: filòsof, teòleg, apòlogista (<i>La ciutat de Déu, Confessions</i>)		
		476	fi de l'Imperi romà d'Occident
		476-1453	l'Imperi romà d'Orient perviu com Imperi bizantí
		1453	fi de l'Imperi romà d'Orient, després de la conquesta de Constantinoble pels turcs

CONTEX HISTÒRIC, SOCIAL I LITERARI

Després de l'expulsió dels reis, la literatura romana cal contextualitzar-la dins la diversitat cultural i lingüística existent a la península itàlica. Abans de l'aparició d'una literatura escrita pròpiament dita, durant l'època **monàrquica**, les primeres manifestacions literàries eren de tradició oral i tenien un caràcter **ritual i fundacional**. Aquestes narracions explicaven els mites i les llegendes sobre l'origen de Roma, els seus valors i la identitat del poble romà, que encara es trobava en procés de formació.

Quan Roma es constitueix com una República, un sistema polític basat en el govern compartit i en un equilibri sovint tens entre diverses institucions i grups socials, s'inicia un període que s'estén durant diversos segles i que és fonamental per entendre no només l'expansió territorial de Roma, sinó també la configuració de la seva vida política, jurídica i cultural.

La societat republicana està profundament marcada per la lluita entre patricis i plebeus, pel pes del Senat i per la importància de la participació ciutadana en la vida pública. La política no és un àmbit separat de la vida quotidiana, sinó l'espai central on es construeixen el prestigi personal, la influència social i la memòria històrica de les grans famílies romanes.

En una primera etapa, Roma consolida el seu domini a la península Itàlica i, posteriorment, s'enfronta a Cartago en les guerres púniques, que la converteixen en una potència mediterrània. Aquest context bèl·lic i expansionista transforma profundament la societat romana: augmenta la presència de soldats, esclaus i estrangers, es modifica l'economia i es consolida una nova mentalitat col·lectiva vinculada a la victòria i al poder militar.

Paral·lelament, Roma entra en un contacte intens amb la cultura grega, sobretot a partir de les conquestes al Mediterrani oriental. Aquest contacte no suposa una simple imitació, sinó una **assimilació crítica**: els romans adopten models literaris grecs, però els adapten als seus propis valors, com el deure cívica, la utilitat pràctica, el respecte a la tradició i a les institucions.

En aquest context apareixen els primers grans gèneres de la literatura llatina. La comèdia, amb autors com Plaute i Terenci, reflecteix la societat republicana des de perspectives diferents. Plaute presenta, sovint de manera caricaturesca, un món marcat per la guerra, el botí i la mobilitat social, amb personatges com el soldat fanfarró, l'esclau o l'estranger, plenament vinculats al context posterior a les guerres púniques. Terenci, en

canvi, escriu en una etapa de major estabilitat i hel·lenització cultural, amb una comèdia més refinada i moralitzadora, adreçada a un públic més culte i aristocràtic.

A mesura que avança el segle I aC, la República entra en una fase de crisi profunda. La vida política es veu dominada per l'enfrontament entre les faccions dels *optimates* i els *populares*, que no constitueixen partits polítics en el sentit modern, sinó dues maneres oposades d'entendre l'exercici del poder. Els *optimates* defensen els interessos de l'aristocràcia senatorial i la preservació de l'ordre tradicional, mentre que els *populares* busquen el suport del poble mitjançant les assemblees i els tribuns de la plebs, promovent reformes que limiten el poder del Senat.

Aquest clima de tensió política, agreujat per la concentració de poder militar en mans de generals amb exèrcits propis, desemboca en una successió de guerres civils. En aquest context apareixen els *triumvirats*, aliances polítiques extraordinàries que evidencien la debilitat de les institucions republicanes. El *Primer Triumvirat*, format per Juli Cèsar, Pompeu i Cras, i posteriorment el *Segon Triumvirat*, integrat per Octavi, Marc Antoni i Lèpid, marquen el tram final de la República i el col·lapse definitiu del sistema.

En aquest escenari de conflicte, la paraula esdevé una eina de poder fonamental. Saber parlar bé, convèncer, argumentar i defensar una posició davant del poble o dels tribunals és imprescindible per a qualsevol ciutadà amb ambicions polítiques. Per això, durant la República, l'**oratòria** i la prosa adquireixen un protagonisme extraordinari. La figura de Ciceró exemplifica aquest moment: els seus discursos reflecteixen la lluita política, la defensa de la República tradicional i l'ús de la retòrica com a arma ideològica.

Paral·lelament, la historiografia assumeix la funció d'explicar, justificar i transmetre el passat de Roma. Autors com Tit Livi construeixen un relat global de la història romana amb una clara voluntat moralitzadora. Tot i escriure quan la República ja ha entrat en el seu tram final, la seva obra presenta el passat republicà com un model de valors i virtuts cíviques.

La literatura de la República és, així, una literatura profundament vinculada a la **vida pública**. No busca tant l'expressió personal o l'esteticisme com la utilitat pràctica: convèncer, educar, entretenir i transmetre un model de ciutadà romà. Tant el teatre com l'oratòria i la historiografia reflecteixen les necessitats d'una societat en expansió primer, i en crisi després, i constitueixen un testimoni privilegiat de la construcció de la identitat romana.

L'ORIGEN DEL TEATRE ROMÀ

El teatre romà sorgeix com una síntesi de les tradicions pròpies (d'origen etrusc), de les pràctiques religioses i de **les influències externes**, principalment la grega. Originàriament, les representacions teatrals estaven estretament vinculades a rituals religiosos i festes públiques (*ludi*), destinades a honorar divinitats com *Cíbele* (*Ludi Megalenses*), *Apol·lo* (*Ludi Apollinares*) o *Júpiter* (*Ludi Romani*). En aquestes celebracions es combinaven elements musicals, dansa i representacions rituals, de les quals sorgiren els elements bàsics del posterior teatre romà.

Amb la consolidació de les estructures socials i polítiques de Roma, les manifestacions teatrals es van anar organitzant i professionalitzant. Es van construir teatres amb escenografies fixes i van aparèixer companyies d'actors (*histriones*). Progressivament, es va començar a valorar la direcció artística, el vestuari i tots aquells elements que contribuïen a la caracterització dels personatges. L'ús de les màscares permetia que un mateix actor interpretés diversos papers, inclosos els femenins, i n'afavoria l'expressivitat. El vestuari, estretament associat a cada personatge, tenia també una funció simbòlica: el soldat es distingia per portar espasa; el misatger, un tabard i un barret; el camperol, una pellissa; i el paràsit, un mantell.

El teatre llatí es representava gairebé sempre en vers, acompanyat de música i escenes cantades, i, pel que fa a la temàtica, es poden distingir dos grans tipus d'obres: d'una banda, les que reflectien aspectes de la vida quotidiana i emolcs amorosos, pròpies de la comèdia de Plaute, molt apreciades pel públic popular; de l'altra, les que abordaven conflictes més intimistes i psicològics, característiques de Terenci, adreçades a un públic més culte.

ELS GÈNERES TEATRALS

La *faula palliata* era la comèdia romana inspirada en la comèdia nova grega i la més conreada pels autors Plaute i Terenci. El terme *palliata* fa referència al *pallium*, una peça de vestir (mantell) pròpia del món grec, amb la qual s'al·ludia a situacions, espais, temes i personatges d'origen grec, tot i que adaptats al context romà. La seva temàtica es basava en l'humor sorgit dels malentesos entre personatges estereotipats, de l'enginy dels esclaus i de la representació de situacions quotidianes, sempre reinterpretades segons la realitat romana. El llenguatge era dinàmic, ple d'humor i de jocs de paraules.

La *faula togata*, en canvi, era una comèdia ambientada en escenaris plenament romans. El terme *togata* fa referència a la toga, indumentària pròpia del ciutadà romà, i indicava la voluntat de reflectir la vida i els costums de Roma. Les obres tractaven situacions quotidianes, polítiques i familiars pròpies de la societat romana i presentaven personatges que encarnaven les contradiccions socials, sovint amb una mirada crítica i satírica, tant de la vida pública com de la privada.

En aquest context literari va aparèixer la tècnica de la *contaminatio*, que consistia a combinar elements argumentals procedents de diverses obres teatrals per construir una trama més rica i complexa.

Altres gèneres teatrals que també van existir, tot i que no van assolir el mateix relleu, van ser la tragicomèdia i el mim.

ELS AUTORS TEATRALS DE LA REPÚBLICA: PLAUTE I TERCENCI

PLAUTE

El nom complet de Plaute era Titus Maccius Plautus i va néixer a Sarsina poc abans de l'any 250 aC. Sembla que de jove es va traslladar a Roma, on es va dedicar al món del teatre i va formar part d'una companyia de còmics. Amb els diners que va guanyar va intentar dedicar-se al comerç, però el negoci va fracassar i es va arruïnar, fins al punt d'haver de treballar en el molí del seu creditor.

Va desenvolupar la seva obra literària entre els anys 205 i 184 aC, després de la Segona Guerra Púnica. En aquesta etapa, Roma es va consolidar com una potència militar, política i expansionista a tota la Mediterrània.

Plaute es va dedicar exclusivament a la comèdia palliata. La tradició li atribueix prop de 130 comèdies, però només 21 han estat considerades autèntiques. Entre aquestes destaquen: *Amphitruo* (Amfitrió), *Asinaria* (La comèdia dels ases), *Aulularia* (La comèdia de l'olla), *Bacchides* (Les Baquides), *Captivi* (Els captius), *Casina* (Càsina), *Cistellaria* (La comèdia del cistell), *Curculio* (El corc), *Epidicus* (Epídic), *Menaechmi* (Els bessons), *Mercator* (El comerciant), *Miles Gloriosus* (El soldat fanfarró), *Mostellaria* (La comèdia del fantasma), *Persa* (El persa), *Poenulus* (El petit cartaginès), *Pseudolus* (Psèudol), *Rudens* (La corda), *Stichus* (Estic), *Trinummus* (Les tres monedes), *Truculentus* (Truculent) i *Vidularia* (La comèdia del bagul).

Aquestes comèdies solen seguir un fil argumental semblant: els membres d'una família pateixen una separació forçosa —a causa d'un segrest, de la guerra o d'altres circumstàncies—, que provoca confusions d'identitat i intercanvi de papers. L'acció gira al voltant d'un emolc que acostuma a resoldre's feliçment, generalment gràcies a la intervenció de l'esclau protagonista.

Per a les seves comèdies, Plaute va crear tipus de personatges fixos, amb la finalitat de provocar el riure del públic. Podem classificar-los en protagonistes i secundaris.

Personatges protagonistes

- El vell (*senex*): pare autoritari amb fills i esclaus, sovint avar i irascible; acostuma a ser l'objecte de burles.
- La **matrona** (*matrona*): mare de família, presentada habitualment amb connotacions negatives; és capritxosa, dominant i malgastadora.
- El **jove** (*adulescens*): aparent protagonista, tot i que queda sovint eclipsat pel seu esclau. Sol estar enamorat d'una cortesana o d'una jove de bona família.
- La **jove** (*virgo*): pot ser una cortesana o una donzella; la seva presència escènica és limitada, encara que l'acció giri al seu voltant.
- L'**esclau** (*servus*): el veritable motor de l'acció; és astut, murri, enginyós i desvergonyat. Provoca els embolics i n'aconsegueix la resolució.

Personatges secundaris

- El **soldat** (*miles*): fanfarró i presumit, ridiculitzat com a covard i mancat d'habilitats amoroses. El més conegut és Pírgopolinices, protagonista de *Miles Gloriosus*.
- El **paràsit** (*parasitus*): personatge còmic disposat a tot per menjar.
- El **prestador**: personatge avar que exigeix insistentment el retorn dels diners prestats, sense mostrar cap consideració pels deutors.

Estructura i estil de les obres

Tot i inspirar-se en la comèdia nova grega, Plaute va saber dotar les seves obres d'un caràcter romà i d'un estil propi. Personifica objectes i elements inanimats, introdueix referències mitològiques amb finalitat ornamental, utilitza la *contaminatio* (fusió de diversos models grecs) i combina parts dialogades amb parts cantades, acompanyades de música.

El gran mèrit de Plaute, però, no rau tant en l'argument o en els personatges com en el llenguatge, viu, ric i expressiu, ple de jocs de paraules, insults, juraments, repeticions, refranys i expressions populars. El seu estil reflecteix fidelment la llengua del carrer i incorpora trets morfològics, lèxics i sintàctics propis del llatí de la seva època.

Plaute sabia connectar amb tots els estaments socials: els personatges humils parlen una llengua grollera i col·loquial, mentre que els de classe alta utilitzen un registre més noble i elaborat.

Pel que fa a l'estructura, algunes comèdies comencen amb un pròleg, en què un personatge o una divinitat explica la trama per captar l'atenció del públic. En alguns casos, l'argument apareix escrit en forma d'acròstic, de manera que la inicial de cada vers forma el títol de l'obra. Plaute no dividia les comèdies en actes i escenes: la successió de les escenes venia marcada per les entrades i sortides dels personatges.

PLAUTE A ESCENA: MOSTELLARIA (L'ÀNIMA EN PENA)¹

Mostellaria és una comèdia de Plaute que s'inscriu dins el gènere de la *faula palliata*, la comèdia romana inspirada en la tradició grega però adaptada al context social de Roma. L'obra exemplifica el teatre còmic

¹ PLAUTE, *L'ànima en pena (Mostellaria)*. *Psèudolus*. Pròleg i revisió M. Teresa Quintillà. Traducció de Marçal Olivar. Barcelona (La Casa dels Clàssics. Bernat Metge Essencial 21) 2023.

popular propi de l'autor, basat en l'engany, el malentès i la inversió de rols, amb l'objectiu principal de fer riure el públic.

Com és habitual en Plaute, l'acció gira al voltant de la iniciativa d'un esclau astut, vertader motor de la trama, que utilitza la paraula i l'enginy per manipular la situació i evitar el càstig del seu amo. El desenvolupament de l'obra es caracteritza per un ritme viu, un llenguatge dinàmic i expressiu i una successió d'embolics que condueixen finalment a un desenllaç feliç.

A través de *Mostellaria*, Plaute ofereix una mostra clara del seu teatre: popular, directe i festiu, profundament arrelat a la vida quotidiana romana i pensat per connectar amb un públic ampli i divers.

Argument

Mostellaria narra l'engany d'un esclau astut, *Tranió*, que fa creure al vell *Teopròpid* que la seva pròpia casa està encantada. Aprofitant l'absència del pare, el jove *Filolaches* ha dut una vida dissoluta i ha gastat molts diners. Quan el pare torna inesperadament, l'esclau inventa l'existència d'un fantasma per evitar que entri a la casa i descobreixi la veritat. L'embolic es complica amb nous enganys i malentesos, fins que finalment la situació es resol, com és habitual en Plaute, amb un final feliç, tot i les tensions creades.

Personatges principals

- **Tranió** (*servus callidus*): esclau astut, motor de l'acció i creador dels enganys.
- **Teopròpid** (*senex*): pare sever i enganyat.
- **Filolaches** (*adulescens*): jove irresponsable, dependent de l'esclau.
- **Personatges secundaris**: ajuden a fer créixer l'embolic còmic.

Per què *Mostellaria* és una comèdia plautina?

Mostellaria exemplifica perfectament els trets característics de la comèdia de Plaute. L'eix central de l'obra és l'engany, articulat a través de la iniciativa d'un esclau astut, que esdevé el veritable motor de l'acció i dirigeix els esdeveniments mitjançant la paraula i l'enginy. Aquest recurs permet invertir les relacions de poder i generar una successió de malentesos que sostenen la comicitat de la trama.

L'obra presenta un ritme àgil i dinàmic, amb situacions exagerades i un llenguatge viu, ple d'expressions col·loquials i recursos humorístics, pensats per provocar la rialla immediata del públic. Els personatges responen a tipus arquetípics fàcilment recognoscibles, fet que facilita la comprensió de l'acció i reforça el caràcter popular del teatre plautí.

Finalment, com és propi de Plaute, *Mostellaria* condueix a un desenllaç feliç, en què l'embolic es resol sense conseqüències greus per als protagonistes. Així, l'obra confirma la funció essencial del teatre de Plaute: entretenir, fer riure i connectar amb el públic mitjançant una comèdia viva, directa i profundament teatral.

ACTIVITAT

Respon a les preguntes següents utilitzant la fitxa i el que s'ha comentat a classe:

1. Quin és l'**engany central** de l'obra?
2. Quin personatge fa avançar l'acció? Per què?
3. Quina funció té el **fantasma** dins l'argument?
4. Quin tipus de relació hi ha entre el pare i el fill?
5. Per què podem dir que *Mostellaria* és una comèdia **popular**?

TERENCI

Publi Terenci Afer (*Publius Terentius Afer*), comediògraf posterior a Plaute, va viure aproximadament entre els anys 190 i 159 aC (segle II aC). Nascut a Cartago, va arribar molt jove a Roma com a esclau. El seu amo el va educar i aviat li va concedir la llibertat, cosa que li va permetre integrar-se en els cercles culturals romans.

Les seves obres es van escriure en un context d'intensa influència grega i en un moment d'important expansió i conquesta romana cap a Orient. Aquest procés d'intercanvi cultural va afavorir l'interès per una llengua llatina més refinada i per trames teatrals més equilibrades i amb un fort component moral. Terenci va optar per un estil mesurat i contingut, en clar contrast amb la vitalitat popular i sovint desbordada de Plaute.

Terenci va formar part del *cercle dels Escipions*, integrat per figures rellevants de la noblesa romana, que defensaven una actitud oberta a la cultura hel·lènica, en oposició al corrent més tradicionalista encapçalat per Marc Porci Cató. Convençut dels beneficis que la cultura grega podia aportar al món romà, Terenci es va convertir en un ferm defensor de les idees d'aquest cercle. Aquesta postura li va comportar fortes crítiques i fins i tot l'acusació de no ser l'autor real de les seves comèdies, sinó de limitar-se a copiar models grecs.

Va morir l'any 159 aC durant un viatge a Grècia, però ens ha llegat sis comèdies, que representen l'últim moment d'esplendor del gènere: *Andria* (La noia d'Andros), *Heautontimorumenos* (El que es castiga a si mateix), *Eunuchus* (L'eunuc), *Phormio* (Formió), *Hecyra* (La sogra) i *Adelphoe* (Els germans).

ESTRUCTURA I CARACTERÍSTIQUES DE LES OBRES

Les comèdies de Terenci presenten diferències clares respecte a les de Plaute, que es manifesten en diversos aspectes:

Ús de la llengua

Terenci representa l'ideal d'humanitas, propi del cercle dels Escipions, centrat en la dignitat de l'ésser humà i en la necessitat de comprensió envers la seva fragilitat. Aquesta concepció es resumeix en la famosa sentència: *Homo sum: nihil humani a me alienum puto*. («Sóc un home: res del que és humà no m'és aliè»).

A diferència de Plaute, que explota tots els recursos lingüístics per provocar el riure, les comèdies de Terenci estan marcades per una llengua conversacional culta (*sermo familiaris*), pròpia dels ambients aristocràtics, molt allunyada del llenguatge col·loquial (*sermo vulgaris*) característic del teatre plautí. El seu estil és refinat i sobri, i evita els acudits grollers, els mots malsonants, les frases fetes o els refranys.

Moltes expressions de Terenci han perviscut fins avui, com ara:

- *Homo sum: nihil humani a me alienum puto*;
- *Nullum est iam dictum quod non sit dictum prius*;
- *Fortes Fortuna adiuvat*;
- *Quot homines, tot sententiae*;
- *Veritas odium parit*;
- *Ne quid nimis*, entre d'altres.

Personatges

Els personatges de Terenci són psicològics i evolutius, més complexos i humanitzats que els estereotips de Plaute. Tot i ser tipificats, sovint resulten anticonvencional: la sogra es mostra amable i preocupada per la nora; la prostituta és presentada com una persona amb sentiments i dignitat. Aquests personatges reflecteixen les tensions humanes i socials de la Roma del moment i responen a un estil equilibrat i mesurat, influït pels models grecs.

Estructura dramàtica

Les comèdies de Terenci no tenen la força còmica immediata de les de Plaute, però estan molt més ben estructurades. Són obres reposades i reflexives, qualificades sovint de *fabulae statariae*, és a dir, comèdies de ritme contingut.

El pròleg, que tradicionalment servia per exposar l'argument, adquireix en Terenci un caràcter crític i literari. L'autor l'utilitza per posicionar-se personalment, explicar la seva relació amb els models grecs i respondre a les crítiques dels seus adversaris en qüestions de poètica.

DIFERENCIES ENTRE PLAUTE I TERCENCI

Les diferències entre Plaute i Terenci, tant a nivell literari com pel que fa al context històric i cultural, constitueixen una mostra clara de l'evolució del teatre romà.

Diferències històriques i culturals

Les obres de Plaute s'inscriuen en un moment en què Roma es troba en ple procés d'expansió pel Mediterrani, amb forts contrastos culturals i una societat encara marcada per la vitalitat popular. Terenci, que va viure posteriorment, en una etapa d'expansió cap a Macedònia i Orient, es va veure profundament influït pel context cultural de l'hel·lenisme. Tot i que ambdós autors pertanyen a un període expansionista, representen dues visions clarament diferenciades: Plaute encarna la vitalitat popular, mentre que Terenci esdevé el model de la sofisticació cultural.

Estil teatral i contingut temàtic

Les comèdies de Plaute presenten trames enrevesades, plenes de malentesos, jocs de paraules i situacions còmiques protagonitzades per personatges arquetípics (com l'esclau astut o el soldat fanfarró). Les obres, escrites en vers, utilitzen repeticions, exageracions i recursos que sovint donen la sensació d'improvisació. Aquest llenguatge aporta vitalitat i proximitat a l'espectador i configura un teatre popular, pensat per fer riure.

Terenci, en canvi, en la seva recerca de l'equilibri heretat de la tradició grega, construeix obres més mesurades i naturals. El seu llenguatge, més clar i rítmic, dona lloc a comèdies més equilibrades, amb diàlegs que reflecteixen una psicologia més elaborada i personatges més complexos i humanitzats. El caràcter educatiu i moralitzador de les seves obres, però, no sempre va ser ben acceptat per una part del públic.

Influència posterior

El teatre còmic de Plaute va exercir una forta influència en autors posteriors com Shakespeare o Molière, mentre que Terenci es va convertir en un referent fonamental del teatre del Renaixement, especialment pel seu estil equilibrat i la profunditat psicològica dels personatges.

QÜESTIONARI:

1. Plaute va viure principalment durant:

- a) l'època augustea
- b) la Monarquia
- c) la República mitjana
- d) l'Imperi tardà

2. El gènere teatral conreat exclusivament per Plaute és:

- a) la tragèdia
- b) la faula togata
- c) la faula palliata
- d) la mim

3. La faula palliata es caracteritza per:

- a) temes exclusivament romans
- b) inspiració en la comèdia nova grega
- c) absència d'humor
- d) temàtica històrica

4. El personatge clau en les comèdies de Plaute és:

- a) el jove enamorat
- b) el soldat
- c) l'esclau astut
- d) la matrona

5. Quin tret defineix millor el llenguatge de Plaute?

- a) refinat i sobri
- b) filosòfic i moral
- c) col·loquial i ple de jocs de paraules
- d) solemne i retòric

6. Terenci va néixer a:

- a) Roma
- b) Sarsina
- c) Atenes
- d) Cartago

7. Terenci va formar part del cercle:

- a) de Cató
- b) dels Gracs
- c) dels Escipions
- d) d'August

8. L'ideal d'*humanitas* és central en l'obra de:

- a) Plaute
- b) Virgili
- c) Terenci
- d) Ovidi

9. L'expressió *Homo sum: nihil humani a me alienum puto* és de:

- a) Plaute
- b) Terenci
- c) Ciceró
- d) Tit Livi

10. Les comèdies de Terenci es caracteritzen per:

- a) humor groller
- b) personatges caricaturescos
- c) aprofundiment psicològic
- d) improvisació escènica

11. Les comèdies de Plaute solen acabar:

- a) tràgicament
- b) sense resolució
- c) amb un final feliç
- d) amb una reflexió moral

12. El terme *contaminatio* fa referència a:

- a) barreja de gèneres teatrals
- b) ús de llenguatge vulgar
- c) combinació de diversos models grecs
- d) crítica política directa

13. Les comèdies de Terenci han estat qualificades com a:

- a) *fabulae motoriae*
- b) *fabulae statariae*
- c) *fabulae togatae*
- d) *fabulae mimicae*

14. El pròleg en les obres de Terenci serveix principalment per:

- a) resumir l'argument
- b) divertir el públic
- c) exposar la trama amorosa
- d) defensar una posició literària

15. Quin autor representa millor el teatre popular romà?

- a) Terenci
- b) Ciceró
- c) Plaute
- d) Virgili

16. Quin autor va influir especialment el teatre del Renaixement?

- a) Plaute
- b) Terenci
- c) Ovidi
- d) Tit Livi

17. Quin autor va influir Shakespeare i Molière?

- a) Terenci
- b) Ciceró
- c) Plaute
- d) Horaci

18. Les obres de Plaute solen estar escrites:

- a) en prosa
- b) en vers
- c) en hexàmetres èpics
- d) en prosa rítmica

19. El públic principal de les comèdies de Plaute era:

- a) l'aristocràcia
- b) els filòsofs
- c) la plebs
- d) els militars

20. La diferència essencial entre Plaute i Terenci és que:

- a) Plaute és més grec
- b) Terenci és més popular
- c) Plaute busca el riure i Terenci l'educació
- d) tots dos tenen el mateix estil

Solucions

1c, 2c, 3b, 4c, 5c, 6d, 7c, 8c, 9b, 10c, 11c, 12c, 13b, 14d, 15c, 16b, 17c, 18b, 19c, 20c

L'ORATÒRIA AL FINAL DE LA REPÚBLICA

CONTEXT HISTÒRIC I SOCIAL

Durant el segle I aC, Roma va viure una etapa de forta tensió política, marcada pel conflicte entre les diferents faccions que competien pel poder. Els optimates, defensors de les tradicions aristocràtiques i d'un govern conservador, s'enfrontaven als populares, que pretenien ampliar la participació política dels ciutadans. Aquestes disputes van generar una situació d'inestabilitat creixent que va posar en crisi el sistema republicà que fins aleshores havia permès l'expansió de Roma.

En aquest context van emergir figures amb una gran influència militar i política, com Pompeu, Juli Cèsar i Marc Cras², que van utilitzar l'exèrcit com a instrument de poder. El primer intent de controlar aquesta situació va ser la formació del Primer Triumvirat, una aliança política creada cap al 60 aC entre aquests tres líders. Tot i no ser una institució reconeguda legalment, el Triumvirat va dominar la vida política romana durant uns anys. La mort de Cras l'any 53 aC va trencar l'equilibri de l'aliança i va desembocar en una guerra civil entre Cèsar i Pompeu.

MARCUS TULLIUS CICERÓ I L'ORATÒRIA

Marcus Tullius Ciceró va néixer l'any 106 aC a Arpí, en el si d'una família de classe mitjana. Tot i no pertànyer a l'aristocràcia tradicional, va aconseguir accedir als càrrecs més elevats de la política romana com a novus homo. La seva formació, profundament influïda tant per la tradició romana com per la cultura grega, es va centrar en el dret, la filosofia i, sobretot, en la retòrica i l'oratòria, disciplines que marcarien decisivament la seva trajectòria.

Ciceró va destacar aviat per la seva capacitat de persuasió i va assolir el punt àlgid de la seva carrera política quan, com a cònsol l'any 63 aC, va descobrir i denunciar la conspiració de Catilina. Aquest episodi va reforçar la seva imatge com a defensor de la República, però també el va situar enmig del clima polític tens i violent dels darrers anys del règim republicà.

Després de l'assassinat de Juli Cèsar l'any 44 aC, la inestabilitat política es va accentuar. En aquest nou escenari, Ciceró va emergir com un dels principals opositors a l'ascens del poder militar, especialment a través dels discursos coneguts com les Filípiques, dirigits contra Marc Antoni. En aquests textos, Ciceró defensava els principis republicans, el govern de les lleis i el respecte per les institucions, en un intent desesperat de preservar l'ordre tradicional.

Aquesta oposició li va tenir conseqüències greus. Amb la formació del Segon Triumvirat (Marc Antoni, Octavi i Lèpid), Ciceró va ser declarat enemic polític i finalment executat l'any 43 aC. La seva mort simbolitza el col·lapse definitiu de la República i el pas irreversible cap a l'Imperi.

² **Gaius Julius Caesar:** ambiciós i brillant estratega, va buscar ampliar la seva influència política mitjançant comandaments militars i aliances polítiques. **Gnaeus Pompeius Magnus:** destacat general que havia aconseguit grans triomfs militars, especialment a les províncies, i que necessitava suport polític per a mantenir i expandir els seus privilegis. **Marcus Licinius Crassus:** un dels homes més rics de Roma, amb un gran poder econòmic, que aportava el finançament i el suport necessari a aquesta coalició.

ELS ESCRITS DE CICERÓ

A causa del seu extens *cursus vitae*, l'obra de Ciceró va exercir una influència decisiva tant en el pensament polític com en el filosòfic. La seva producció es pot agrupar en diversos blocs:

• Discursos oratoris i judicials

- *Pro Quinctio*
- *Pro Roscio Amerino*
- *Pro Milone*
- *Pro Archia Poeta*
- *In Verrem*
- *In Catilinam*
- *Philippicae*

• Tractats de retòrica i oratorà

- *De Oratore*
- *Brutus*
- *Orator*

• Obres filosòfiques i polítiques

- *De Officiis*
- *De Re Publica*
- *De Legibus*
- *De Natura Deorum*
- *De Fato*
- *De Divinatione*

• Diàlegs i tractats morals

- *Tusculanae Disputationes*
- *De Amicitia*
- *De Senectute*

• Correspondència

- *Epistulae ad Atticum*
- *Epistulae ad Familiares*
- *Epistulae ad Brutum*

L'ESTRUCTURA DE L'ORATÒRIA CICERONIANA

Ciceró no només va excel·lir com a orador, sinó que també va **sistematitzar els principis de la retòrica clàssica**, especialment a *De Oratore*. El discurs ciceronià s'organitza en sis parts fonamentals:

1. **Exordium**: introducció destinada a captar l'atenció i guanyar-se la confiança del públic.
2. **Narratio**: exposició clara i ordenada dels fets.
3. **Partitio**: presentació del pla del discurs i dels punts a tractar.
4. **Confirmatio**: desenvolupament dels arguments propis amb proves i exemples.
5. **Refutatio**: refutació dels arguments de l'adversari.
6. **Peroratio**: conclusió amb una forta càrrega emocional i moral.

LA INFLUÈNCIA DEL MODEL CICERONIÀ

El model oratori de Ciceró va **transcendir la seva època** i es va convertir en un **referent clàssic de la tradició europea**. La seva capacitat per combinar **rigor lògic, elegància formal i força emotiva** ha fet dels seus discursos un model d'estudi essencial per comprendre l'art de la persuasió, tant en l'àmbit polític com en el cultural.

QÜESTIONARI:

1. Ciceró va viure principalment durant:

- a) l'època augustea
- b) el segle II aC
- c) el final de la República
- d) l'Imperi tardà

2. Ciceró és considerat un *novus homo* perquè:

- a) no era ciutadà romà
- b) provenia de l'aristocràcia senatorial
- c) va accedir al poder sense avantpassats polítics
- d) va ser nomenat cònsol per l'exèrcit

3. La seva formació es va centrar sobretot en:

- a) la poesia i la mètrica
- b) la historiografia
- c) el dret, la filosofia i la retòrica
- d) la ciència i la tècnica

4. L'any 63 aC, Ciceró va destacar especialment per:

- a) la redacció del *De Oratore*
- b) la derrota de Pompeu
- c) la denúncia de la conspiració de Catilina
- d) la fundació del Segon Triumvirat

5. Els discursos *In Catilinam* tenen com a objectiu:

- a) defensar Catilina
- b) justificar l'Imperi
- c) denunciar una conspiració contra la República
- d) criticar Juli Cèsar

6. El Primer Triumvirat estava format per:

- a) Ciceró, Cató i Brut
- b) Cèsar, Pompeu i Cras
- c) Marc Antoni, Octavi i Lèpid
- d) Pompeu, Ciceró i Cras

7. Les *Filípiques* estan dirigides contra:

- a) Juli Cèsar
- b) Pompeu
- c) Marc Antoni
- d) Octavi

8. Amb quin objectiu Ciceró va pronunciar les *Filípiques*?

- a) Donar suport a l'Imperi
- b) Defensar els ideals republicans
- c) Celebrar el Segon Triumvirat
- d) Justificar la guerra civil

9. Ciceró va morir l'any:

- a) 63 aC
- b) 53 aC
- c) 44 aC
- d) 43 aC

10. La mort de Ciceró simbolitza:

- a) l'inici de la República
- b) la fi de les guerres púniques
- c) el trencament definitiu amb la República
- d) la consolidació d'August

11. L'obra *De Oratore* és:

- a) un discurs judicial
- b) un tractat filosòfic
- c) una obra sobre l'art de l'oratòria
- d) una història de Roma

12. En l'oratòria ciceroniana, l'*exordium* serveix per:

- a) refutar l'adversari
- b) exposar els fets
- c) captar l'atenció del públic
- d) concloure el discurs

13. La part del discurs on s'exposen els arguments principals és:

- a) narratio
- b) confirmatio
- c) refutatio
- d) peroratio

14. La *refutatio* consisteix a:

- a) resumir el discurs
- b) exposar els fets inicials
- c) respondre als arguments de l'adversari
- d) emocionar el públic

15. La *peroratio* es caracteritza per:

- a) un to tècnic i neutre
- b) una exposició jurídica
- c) una forta càrrega emotiva
- d) una enumeració de proves

16. L'obra *De Officiis* tracta sobre:

- a) la tècnica oratòria
- b) els mites fundacionals
- c) els deures morals i polítics
- d) la història de Roma

17. Les *Epistulae* de Ciceró són importants perquè:

- a) són textos literaris ficticis
- b) expliquen mites clàssics
- c) ofereixen una visió personal i política de l'època
- d) defensen l'Imperi

18. Quin gènere literari representa principalment Ciceró?

- a) la poesia èpica
- b) la lírica
- c) la historiografia
- d) l'oratòria

19. El model lingüístic de Ciceró va esdevenir:

- a) llengua col·loquial
- b) model del llatí clàssic
- c) llengua filosòfica grega
- d) llengua administrativa provincial

20. La importància de Ciceró rau sobretot en:

- a) la seva producció poètica
- b) la seva influència militar
- c) la combinació de pensament, política i oratòria
- d) la seva relació amb August

Solucions

1c, 2c, 3c, 4c, 5c, 6b, 7c, 8b, 9d, 10c, 11c, 12c, 13b, 14c, 15c, 16c, 17c, 18d, 19b, 20c

PROSA HISTORIOGRÀFICA A LA REPÚBLICA

TIT LIVI

CONTEXT HISTÒRIC I CULTURAL

La prosa historiogràfica romana es desenvolupa plenament durant els **darrers segles de la República**, en un moment en què Roma sent la necessitat de **mirar el seu passat** per entendre el present i justificar el seu paper hegemònic al Mediterrani. La història no es concep només com un relat de fets, sinó com una **eina moral i educativa**, destinada a transmetre els valors tradicionals romans (*mos maiorum*): el deure, la lleialtat, el sacrifici i el respecte per les institucions.

En aquest context, la historiografia romana s'allunya de la simple crònica i es converteix en un **discurs exemplar**, que ofereix models de conducta a imitar o a evitar.

TIT LIVI: VIDA I OBRA

Tit Livi (*Titus Livius*) va néixer l'any **59 aC** a **Pàdua** (*Patavium*). Tot i viure durant el període de transició entre la República i l'Imperi, la seva obra reflecteix profundament els **ideals republicans** i una visió moralitzadora de la història. A diferència d'altres autors del seu temps, Tit Livi **no va participar activament en la política**, sinó que es va dedicar plenament a l'escriptura històrica.

La seva obra monumental, ***Ab urbe condita*** («Des de la fundació de la ciutat»), narrava la història de Roma **des dels orígens mítics fins al seu present**. Tot i que l'obra constava de **142 llibres**, només se'n conserven **35**, però són suficients per entendre el seu projecte historiogràfic.

CARACTERÍSTIQUES DE LA HISTORIOGRAFIA DE TIT LIVI

La historiografia de Tit Livi es caracteritza per diversos trets fonamentals:

- **Finalitat moral**: la història serveix per mostrar exemples de virtut i de decadència.
- **Exaltació del *mos maiorum***: els valors tradicionals romans són el centre del relat.
- **Narració viva i dramàtica**: els episodis històrics es presenten amb intensitat narrativa, sovint mitjançant discursos directes.
- **Interès pels personatges**: els protagonistes històrics són presentats com a models morals.
- **Relació entre història i mite**: els orígens de Roma combinen relat històric i llegendari (Ròmul, Numa, els primers reis).

Tit Livi no pretén tant la precisió factual moderna com la **versemblança moral**: el que importa no és només què va passar, sinó **què significa** per a Roma.

TEMES PRINCIPALS DE *AB URBE CONDITA*

- Els **orígens mítics de Roma**
- La **Monarquia** i la formació de les institucions
- La **República** i les seves lluites internes
- Les **guerres** com a prova del caràcter romà
- La **decadència moral** com a causa de la crisi política

A través d'aquests temes, Tit Livi construeix una **memòria col·lectiva** que explica per què Roma ha arribat a ser el que és.

IMPORTÀNCIA I INFLUÈNCIA

L'obra de Tit Livi va tenir una influència enorme tant a l'antiguitat com en èpoques posteriors. Va fixar un **model de prosa històrica elegant i clara** i va contribuir decisivament a la **construcció del relat fundacional de Roma**. La seva manera d'entendre la història com a **llicó moral** el converteix en una figura clau de la tradició historiogràfica occidental.

QÜESTIONARI

1. Tit Livi és un autor representatiu de:

- a) la poesia lírica
- b) l'oratòria política
- c) la prosa historiogràfica
- d) la tragèdia

2. Tit Livi va néixer a:

- a) Roma
- b) Arpí
- c) Pàdua (Patavium)
- d) Cartago

3. L'obra principal de Tit Livi és:

- a) *De Re Publica*
- b) *Ab urbe condita*
- c) *Annales*
- d) *Historiae*

4. *Ab urbe condita* narra la història de Roma:

- a) des de la República fins a l'Imperi
- b) només l'època republicana
- c) des dels orígens fins al temps de l'autor
- d) exclusivament l'època d'August

5. El nombre total de llibres de *Ab urbe condita* era:

- a) 35
- b) 100
- c) 120
- d) 142

6. De l'obra de Tit Livi se'n conserven aproximadament:

- a) tots els llibres
- b) cap llibre complet
- c) uns 35 llibres
- d) només fragments

7. La finalitat principal de la història en Tit Livi és:

- a) científica i objectiva

- b) política i propagandística
- c) moral i educativa
- d) purament narrativa

8. El concepte de *mos maiorum* fa referència a:

- a) les lleis imperials
- b) els costums tradicionals romans
- c) els mites grecs
- d) la religió oriental

9. En la historiografia de Tit Livi, els fets històrics serveixen per:

- a) demostrar la superioritat militar
- b) entretenir el lector
- c) oferir exemples de conducta
- d) justificar la guerra

10. Tit Livi combina sovint en la seva obra:

- a) poesia i filosofia
- b) mite i història
- c) retòrica i teologia
- d) lírica i èpica

11. Els personatges històrics en Tit Livi són presentats com a:

- a) figures neutrals
- b) simples testimonis
- c) models morals
- d) personatges còmics

12. Un recurs freqüent en l'estil de Tit Livi és:

- a) el llenguatge col·loquial
- b) l'ús de discursos directes
- c) el diàleg filosòfic
- d) la ironia humorística

13. Tit Livi no va destacar com a:

- a) historiador
- b) polític actiu
- c) prosista
- d) narrador

14. La historiografia de Tit Livi es caracteritza per:

- a) una estricta exactitud cronològica
- b) una narració freda dels fets
- c) una forta dimensió narrativa i moral
- d) una crítica directa a l'Imperi

15. Els orígens de Roma en Tit Livi inclouen:

- a) només dades documentals
- b) exclusivament mites grecs
- c) relats mítics i llegendaris
- d) textos filosòfics

16. La història, segons Tit Livi, serveix sobretot per:

- a) preservar la memòria militar
- b) explicar l'expansió territorial
- c) educar el ciutadà romà
- d) glorificar els emperadors

17. Tit Livi va viure principalment:

- a) durant la Monarquia
- b) durant la República arcaica
- c) durant la transició República–Imperi
- d) durant l'Imperi tardà

18. L'estil de Tit Livi es pot definir com a:

- a) col·loquial i popular
- b) tècnic i jurídic
- c) clar, elegant i narratiu
- d) poètic i simbòlic

19. L'obra de Tit Livi va influir sobretot en:

- a) la lírica medieval
- b) la tradició historiogràfica occidental
- c) el teatre renaixentista
- d) la poesia amorosa

20. La idea clau de la historiografia de Tit Livi és que:

- a) la història és un relat objectiu
- b) la història és una forma d'entreteniment
- c) la història és una lliçó moral
- d) la història justifica l'Imperi

Solucions

1c, 2c, 3b, 4c, 5d, 6c, 7c, 8b, 9c, 10b, 11c, 12b, 13b, 14c, 15c, 16c, 17c, 18c, 19b, 20c

SÍNTESI FINAL

LITERATURA ROMANA DURANT LA REPÚBLICA: RESUM

Durant la República, la literatura romana es desenvolupa estretament lligada a la **vida pública, política i moral** de la ciutat. El teatre, l'oratòria i la historiografia esdevenen instruments fonamentals per **educar el ciutadà**, transmetre els valors del *mos maiorum* i reflexionar sobre la crisi del sistema republicà.

POESIA DRAMÀTICA: PLAUTE I TERENCE

Plaute representa el **teatre popular**: comèdies plenes d'embolics, malentesos i humor viu, amb personatges arquetípics i el protagonisme de l'**esclau astut**. El seu objectiu principal és **fer riure el públic**. **Terenci**, en canvi, ofereix una comèdia **més equilibrada i refinada**, influïda per l'hel·lenisme i l'ideal d'*humanitas*. Els seus personatges són **més psicològics i humanitzats**, i el seu teatre té una clara **finalitat moral i educativa**.

ORATÒRIA: CICERÓ

Ciceró és el màxim representant de l'**oratòria romana** i un defensor dels **ideals republicans** en un context de crisi política. La seva obra combina **pensament polític, filosofia i retòrica**, i fixa el **model del llatí clàssic**. Per a Ciceró, la paraula és una eina fonamental de govern i de persuasió.

PROSA HISTORIOGRÀFICA: TIT LIVI

Tit Livi concep la història com una **lliçó moral**. A *Ab urbe condita* narra el passat de Roma des dels orígens per **oferir exemples de virtut i decadència**, exaltant els valors tradicionals romans. La seva historiografia combina **mite i història** i té una clara **finalitat educativa**.

QÜESTIONARI FINAL

1. La literatura romana durant la República està vinculada sobretot a:

- a) la vida privada
- b) la religió oriental
- c) la vida pública i política
- d) l'entreteniment cortesà

2. El valor central del *mos maiorum* fa referència a:

- a) la innovació cultural
- b) els costums tradicionals romans
- c) la cultura grega
- d) la religió imperial

3. Plaute és representatiu de:

- a) la historiografia
- b) l'oratòria
- c) la comèdia popular
- d) la poesia lírica

4. El personatge clau en les comèdies de Plaute és:

- a) el jove enamorat
- b) el vell
- c) l'esclau astut
- d) el soldat

5. Terenci es caracteritza per:

- a) humor groller
- b) llenguatge col·loquial
- c) profunditat psicològica
- d) improvisació escènica

6. L'ideal d'*humanitas* és propi de:

- a) Plaute
- b) Terenci
- c) Virgili
- d) Ovidi

7. Les comèdies de Terenci són qualificades com a:

- a) *fabulae motoriae*
- b) *fabulae statariae*
- c) tragèdies
- d) mims

8. L'autor que fixa el model del llatí clàssic és:

- a) Plaute
- b) Terenci
- c) Ciceró
- d) Tit Livi

9. Ciceró destaca principalment com a:

- a) poeta
- b) historiador
- c) orador
- d) dramaturg

10. Les *Filípiques* estan dirigides contra:

- a) Pompeu
- b) Juli Cèsar
- c) Marc Antoni
- d) Octavi

11. La funció principal de l'oratòria en Ciceró és:

- a) entretenir
- b) persuadir i defensar la República
- c) narrar fets històrics
- d) crear mites

12. Tit Livi és autor de:

- a) *De Oratore*
- b) *Ab urbe condita*

- c) *In Catilinam*
- d) *Metamorfosis*

13. La historiografia de Tit Livi té una finalitat:

- a) científica
- b) propagandística
- c) moral i educativa
- d) poètica

14. En Tit Livi, la història serveix per:

- a) justificar l'Imperi
- b) oferir exemples de conducta
- c) descriure batalles
- d) entretenir el lector

15. Els orígens de Roma en Tit Livi combinen:

- a) només dades històriques
- b) mite i història
- c) poesia i lírica
- d) filosofia i dret

16. Quin autor NO pertany a la literatura republicana?

- a) Plaute
- b) Terenci
- c) Ciceró
- d) Ovidi

17. La comèdia palliata es caracteritza per:

- a) temes exclusivament romans
- b) inspiració grega adaptada a Roma
- c) absència d'humor
- d) temes històrics

18. La paraula és clau en la República perquè:

- a) substitueix la religió
- b) construeix ciutat i ciutadania
- c) serveix només per divertir
- d) legitima l'Imperi

19. Plaute i Terenci es diferencien sobretot en:

- a) el gènere
- b) la llengua
- c) l'estil i la finalitat
- d) el públic

20. La literatura republicana té com a funció principal:

- a) l'entreteniment estètic
- b) l'exaltació imperial
- c) la formació moral i cívica
- d) la narració mítica

Solucionari

1c, 2b, 3c, 4c, 5c, 6b, 7b, 8c, 9c, 10c, 11b, 12b, 13c, 14b, 15b, 16d, 17b, 18b, 19c, 20c